

Az új világ Jel 21,1-8¹

¹Kaì εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. ²καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. ³καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρόνου λεγούσης, Ἴδου ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται, [αὐτῶν θεός,] ⁴καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· [ὅτι] τὰ πρῶτα ἀπῆλθαν.

⁵Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ, Ἴδου καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει, Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσιν. ⁶καὶ εἶπέν μοι, Γέγοναν. ἐγὼ [εἰμι] τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ⁷ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. ⁸τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσιν καὶ πόρνοις καὶ φαρμάκοις καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσιν τοῖς ψευδέσιν τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἔστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

¹És láttam új eget és új földet. Az első ég és az első föld ugyanis elmúlt és a tenger sincs már többé. ²A szent várost, az új Jeruzsálemet is láttam, amint a mennyből szállt alá Istentől, felkészítve, mint egy menyasszony, aki a férje számára van felékesítve. ³Hallottam, hogy egy erőteljes szózat a mennyből ezt mondja: „Íme, az Isten sátora az emberekkel van és velük fog lakni, ők pedig népei lesznek, és maga az Isten lesz velük; ⁴és letöröl minden könnyet a szemükből és halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmúltak.

1 Megjelent in: LENKEYNÉ SEMSEY Klára: *A Jelenések könyvének magyarázata* 2. MRE Doktorok Kollégiuma, Debrecen, 2011. 237–250.

⁵És ezt mondta az, aki a trónuson ül: „Íme, újjáteremtek mindent.” Ekkor így szólt: „Írd meg, mert ezek az igék megbízhatóak és igazak!” ⁶És ezt mondta nekem: „Megtörtént! Én vagyok az Alfa és az Ómega, a kezdet és a vég. Én adok a szomjazónak az élet vizéből ingyen. ⁷Aki győz, örökölni fogja mindezt, és Istene leszek annak, az pedig fiam lesz. ⁸A gyáváknak azonban és hitetleneknek, az utálatosoknak és gyilkosoknak, és paráznáknak, a varázslóknak és bálványimádóknak és minden hazugnak meglesz az osztályrésze a tűzzel és kénkövel égő tóban: ez a második halál.

Szövegelemzés

A látomás folytatódik tovább: visszaül az előző részletre a kötőszó által. Ez a szerkezet annak a jelzése, hogy az előző részlettel szoros kapcsolatban van a következő egység. Isten ítélete azzal, hogy a gonoszt és csatlósait megsemmisíti, megváltó munkáját juttatja előbbre, vagyis teljességre. Vannak ugyan írásmagyarázók, akik ezt a folyamatosságot nem veszik figyelembe, és elhatárolják az előző ítéletsorozatot láttató részlettől a könyv soron következő két részét. Ez a két rész az új világot szemlélteti: Isten újjáteremtő munkájának teljességre jutását, Isten és népe közvetlen közösségét. Valóság-gá válik az a kapcsolat, amely a bűn miatt szakadt meg. Krisztus megváltó munkája által lehetőséget kapott az Istentől eltávolodott ember arra, hogy újra odaforduljon ahhoz a jó Atyához, akinek a létét, az életét köszönheti. Az ember, aki az ellenség rabságába jutott, Krisztus szabadítása alapján, az iránta megnyilvánuló bizalom által, Istennel közvetlen közösségben élhet. A könyv előző részei azt szemléltetik, hogy Isten teljes odaadással, ítéletes események sorozatával is küzd az emberért, a viláért, mert azt akarja, hogy a boldog életnek, az újjáteremtett világnak minden ember részesévé legyen, viszont azt is világosan láthatóvá teszi, hogy aki kitart az életet megrontó tettek mellett, az önmagát zárja ki abból, önmagát zárja el teremtő Istenétől, a megváltó Úrtól. Az Isten nélküli lét pedig a kárhozát, vagyis a második halál.

1. v. Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν. Az előző vers röviden és az Ézs 65,17-re, valamint a 66,22-re emlékeztetve az új világot láttatja. A 20,11 és ez a vers is a régi kozmosz eltűnéséről szól. A 20,12-ben a feltámasztott halottak megváltozott létmódjuknak megfelelően új, megváltozott körülmények között, a mindenható Isten közvetlen közelében láthatóak. A láthatatlan Isten hatalma válik láthatóvá a feltámasztásuk előtti tapasztalati világ nélkül. A φεύγω igével fejezi ki a szöveg azt, hogy a föld és az ég „elfutot-

tak”, a föld és az ég elmúlt, a helyük sem található. *Ebben a közlésben az válik hangsúlyossá, hogy egyedül Isten, aki láthatatlan volt, és a trónja, vagyis Ő, és az ő mindenek feletti hatalma az állandó.* Isten a halálból feltámasztott emberekkel a régi világ eltűnése után, nem annak keretei között, hanem uralmának közvetlen közelségében találkozik. Ezen a helyen sem a megsemmisítés tipikus fogalma szerepel annak kifejezésére, hogy az ég és a föld, amelynek létehez az állandóság kötődött az emberek tudatában, nincs jelen ember és Isten találkozásánál (ἀπῆλθαν, illetve a szövegvariánsok között ἀπῆλθεν és παρῆλθεν szerepel). Az ἀπέρχομαι jelentése: „elmegy”, „eltávozik”, „elmúlik” egészen általános értelemben.² Ez a fogalom kétségtelenül jelentheti azt is, hogy nincs tovább. Itt viszont nyilván arról árulkodik, hogy abban a formában és annak törvényszerűségeivel nincs tovább, amelyben korábban volt. Elmúlt a bűneset utáni korszak lezárásával együtt. A mindenható Isten azonban a maga újjáteremtő aktusával a régi föld és ég létének a kizárása után újjáteremtheti, mint ahogyan az emberrel is megteszi. A nyelvi és fogalmi kategóriák használata alapján úgy gondolom, hogy erről van szó. Annál inkább, mivel a föld az ember bűnének a következményeként lett a halál árnyékának színterévé. Az általános feltámadás alkalmával a halál állapotából életre szólított embereknek azt kell megtapasztalniuk, hogy az előtt állnak, akiről azt tartották, hogy nincs, mivel láthatatlan volt földi életükben, és mindaz nincs jelen az igazságszolgáltatás alkalmával, ami földi létük idején az életük rendíthetetlen elemének számított. Az ég és a föld elmúlnak Jézus szava szerint, azonban a kijelentése valóra válik (Mt 24,35). *Az ég és a föld a bűneset utáni és a feltámadás előtti formájának elmúlása a feltámasztott emberek tapasztalata. Tapasztalata ugyanakkor Isten korszakokon át meglévő, megmaradó uralkodásának érvényesülése a vele való színről színre találkozás alkalmával.* Az új világból hiányzik a tenger. Az új világ nem csupán restauráció, hanem rekreáció. Ahogyan az ember újjáteremtett létformában jelenik meg a feltámasztás által, úgy a föld és az ég is az új létmódnak megfelelően válik újjá a Mindenható által. A görög nyelv fogalmai a kontinuitást és a diszkontinuitást egyszerre érzékeltetik. Az új ég és az új föld az új világ, Isten és az ember közvetlen közössége megélése számára megfelelő. A keresztyének aktivitásának az az értelme Krisztus feltámadása után ebben a régi világban, hogy világos jelzéseket, jeleket adjanak arról, ami az eljövendő Urat és új világát hirdeti és megmutatja. A látomás új égről és új földről szól, tehát az új kötődik fogalmi készletét illetően is a régihez, csak minőségét illetően más, az újjáteremtésnek megfelelő. A föld katasztrófája az ember bűnének a következménye,

2 VARGA Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Ref. Sajtóosztály, Bp. 1992. 75.

ahogyan az előző részek alapján világossá vált. Az ember újjáteremtésének jele az Isten és az ember között létrejött új kapcsolat, a békesség, egy új, szent, tiszta élet csodája a földön. Annak az embernek a magatartása alapján válik valósággá, aki már többé nem akar Isten elől elrejtőzni. Az új föld azt jelenti, hogy mentes a démonoktól. Ahogyan az evangéliumok a démonok kiűzéséről sorozatosan hírt adnak, jelezve azt, hogy Krisztus véget vet az ellenséges, az életet megrontó hatalomnak, itt a látomás ennek beteljesedését, tökéletes megvalósulását hirdeti. καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι: „és a tenger sincs többé.” Az új világ nem vízhiányban fog szenvedni, hanem a démoni erő hiányának, a léte megszűnésének fog örülni. A tenger ebben az összefüggésben ugyanis az ellenség megszemélyesítője, annak kifejezője. Tengerből jön fel a fenevad, telve káromlással, tévelygésre indítással, üldözéssel és gyilkossággal (13,1). A tenger különben a kozmosz hármasság tagolásán belül, menny–föld–tenger jelenik meg, mint a teremtés egyik fontos eleme (pl. 10,6; 14,7). A jelentése többféle a bibliai iratokban. Ebben az összefüggésben arról van szó, hogy az Isten ellenségeként működő hatalom megszemélyesítője, és mint ilyen, nem lesz többé. Az új teremtést nem ronthatja meg. *Az új emberiség mentes lesz az ellenség zűrzavart támasztó erejétől.* Ez az egyetlen mondat, „tenger többé nem lesz”, az új világot úgy jellemzi, hogy az a lényegét érinti. Az új világból hiányzik az, ami a régi világot megrontotta. *Az új ég és az új föld nem az ember egyre jelentősebb technikai téren elért, vagy a természettudományok által nyújtott sikereinek az eredménye.* Nem az evolúció csúcsa, hanem *egyedül és kizárólagosan Isten beavatkozásának a következménye.* Úgy jön létre, hogy az a lényegi változás bekövetkezik rajta, amely által alkalmassá válik Isten és a feltámasztott Krisztus által vele közösségben lévő, boldog, örökké tartó eljövendő korban arra, hogy ennek az életnek színtere legyen. *Az új ég és az új föld az előtte lévő jelző által fejezi ki azt a minőségi változást, amely az újjáteremtett ember esetében bekövetkezik, és az Istennel való közvetlen kapcsolata megélésének alkalmas, örökké tartó színterévé válik.* A fogalmi azonosság kifejezi a lényegi változás mellett az ég és föld funkciójáról szóló azonosságot.

2. v. καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἰερουσαλὴμ καινὴν... Szórendi változtatás két szövegben található, ezen kívül a legrégebbi szövegek hagyományozása teljesen azonos. A szent város, az új Jeruzsálem fogalma ószövetségi gyökéretű, az örök város képzetére vonatkozó tradíció az ókori vallásokban is megtalálható (Egyiptom, Perzsia, a görögöknél Platón filozófiájában, Róma).³ A Jeruzsálem nevéhez fűződő ószövetségi próféciaik az ígéretek ismételt

3 LOHMEYER, E.: *Die Offenbarung des Johannes*. Mohr, Tübingen, 1970. 165.

megszólaltatták, és az új Jeruzsálem után való sóvárgás a zsidóság vallásos életének lényeges része. A zsinagógában ma is azért szól az imádság, hogy az Úr térjen vissza nagy irgalmával az Ő városába, Jeruzsálembe, és lakozzék ott, ahogyan megígérte, és állítsa fel Dávid trónját: „Légy áldott, te ó Uram, Jeruzsálem építője.”⁴ Jeruzsálem azonban, a hűtlenné lett város, Isten ítéletét vonta magára. Az egykori, a földrajzi helyen Isten ígéretei túlmutatnak. Pál apostol (Gal 4,26) szól arról a változásról, amely bekövetkezett a fogalom jelentésében. Ezt erősíti meg annak hangsúlyozásával is, hogy a mi polgárjogunk a mennyben van (Fil 3,20). A Sion-hegye, az élő Isten temploma a mennyei Jeruzsálem (Zsid 12,22), az eljövendő város (Zsid 13,14; Jel 3,12; 21,2.3. 10). *A szent város a keresztyén reménység összességét jelenti. A Teremtő részéről ajándékozott ígéret a világegyetem, a mindenség megújítása, amelyről Ő kezeskedik. Szent ez a város, mert Istenhez tartozik, és új, mert nem a földi törvényszerűségeken épül, hanem a Krisztus földi munkájának tökéletes elvégzése alapján, amelynek következménye mennybemenetele, dicsőséges Istenfiúi létmódja.* καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ: az új Jeruzsálem a mennyből száll alá. A görög ἐκ prepozíció Istentől való eredetét fejezi ki. Isten hozta létre az Ő városát. Nem az emberi elhatározás, kulturális vagy politikai, még nem is lelki vagy szellemi, nem vallási törekvés alapján jött létre, hanem Isten maga alapította. Az új Jeruzsálemben jut Izrael története is célba. ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς: ez a második meghatározás, ez a kettősség tradicionális. Így olvasható Babilon-Róma esetében is: asszony és a város. Ez a motívum található Ezékiel próféciájában (40kk). Az asszony, menyasszony képe az Ószövetségben és az Újszövetségben egyaránt gyakori Isten népe meghatározására. A kettős szimbólum szinte az egész Ószövetségben előfordul (Ézs 61,10). Az asszony és város képe együtt fordul elő az Ézs 54,6; Ez 16; Zsolt 45-ben. A menyasszony-vőlegény képével találkozunk az Énekek éneke könyvében, a Mt 22,1; Mk 2,19; Jn 3,29; 2Kor 11,2-ben. A mennyei Jeruzsálem, amely Istennél készen van, hozzátartozik az eszkhatologikus üdvjavakhoz.⁵ Az egyház Isten népe, Krisztus menyasszonya. Jeruzsálem és a menyasszony a megváltott, megdicsőült egyház jelképes meghatározásai lettek.

3. v. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρόνου λεγούσης, Ἴδου ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Néhány szöveg az ἐκ τοῦ θρόνου előtt az οὐρανοῦ bővítményt is tartalmazza. A szöveg összefüggése alapján nincs szükség a bővítményre. A továbbiakban: a σκηνώσει futurumi formának

4 BARCLAY, W.: *Offenbarung des Johannes 2*. Aussaat, Neukirchen-Vluyn, 1989. 223.

5 KRAFT, H.: *Die Offenbarung des Johannes*. Mohr, Tübingen, 1974. 263.

aorisztoszira való változtatása mellőzendő, ugyanígy a λαοὶ egyes számra való változtatása, és a szórendi cserére tett javaslat. *A hang, a szózat a tróntól jött, a mennyből.* Arról ismételten nincs szó, hogy Istentől vagy Krisztustól való a kijelentés. Ha a szöveg összefüggésére figyelünk, akkor azonban megállapíthatjuk, hogy itt az Isten közvetlen közelében lévő *angelus interpretis*, a magyarázó angyal hangjáról lehet szó, mivel a tróntól jövő hang Istenről harmadik személyben beszél (vö. 6,1; 16,17; 19,5). Ἰδοὺ ἡ σκιανὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων: „Íme, az Isten sátora az emberekkel van.” Valósággá lett az, ami a 11,19 és a 15,5-ben elő volt készítve (3Móz 26,11; Ez 37,27; Zak 2,14). Az a bensőséges közösség megvalósul Isten dicsőséges országában Isten és a népek között, amely a próféciákban megszólalt korábban (Jer 38,33 LXX és Zak 8,8). A λαοὶ többes számú formája kifejezi, hogy a népek is odatartoznak Istenhez Krisztus engesztelő áldozata alapján. Neki sok népe lesz jelen dicsőséges országában. Az ószövetségi próféták által is ezt hirdette: a népek a népévé lesznek. A mennyei tróntól jövő szózat megmagyarázza a látomást, az új ég és új föld, az új Jeruzsálem, és a férje számára felékesített menyasszony értelmét. Az újjáteremtett világban Isten és az emberek közvetlen közösségben lesznek. Egykor Isten jelenlétét a szövetség sátrában, annak is legbelső részében, a szentek szentjében lévő szövetségládjában lévő, a szövetségkötés dokumentumát rögzítő két kőtábla hirdette. Később a jeruzsálemi templomnak a szentek szentjében lévő szent láda jelezte ugyanezt. Krisztus megjelenésével a Mindenható benne és általa jelent meg és volt jelen az emberek között. Golgotai áldozatának bemutatása alkalmával a kettéhasadt kárpit jelképezte, hogy nem a templomtérén, hanem a Golgotán bemutatott áldozat alapján nyílt meg a bűnös ember útja a szent Istenhez. Krisztus egyszer s mindenkorra érvényes áldozatával lezárult az ószövetségi kor és új kezdődött el. Engesztelő áldozata alapján ledöntötte azt a válaszfalat, amely Isten és a bűnös ember, és amely az ószövetségi nép és a népek között volt. Lehetővé tette a közösséget Isten és a népe, népe és a népek között. *Isten nemcsak egy nép, hanem minden nép Istene.* Népe az Ő számára ékesíti fel magát, szemben a nagy paráznával.

4. v. καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι. A Codex Alexandrinus és még néhány kézirat kiegészíti az ἐξαλείψει-t a ὁ θεός bővítéssel. Az összefüggésre való tekintettel ez felesleges. Az ἐκ prepozíció helyett az ἀπό nem változtat a szöveg értelmén, az ἐκ helyes. A Codex Sinaiticus a θάνατος előtti névelőt mellőzi, ez az érvényesítendő javaslat. Az Istennel való közösség az ember számára mindannak a nyomorúságnak a megszűnését jelenti, amely a tőle való eltávolodás, a vele szemben tanúsított engedetlenség következményeként lett az ember

osztályrészévé. A Babelről szóló kijelentés kontrasztja ez.⁶ Valóssággá válik az ószövetségi prófécia, amely minden nép számára boldog jövőt hirdet: a halál végét és minden nyomorúság megszűnését (Ézs 25,6-9; 35,10; 43,18; 65,16.19). A mennyei hang egy szép énekkel zárul, a 7,14kk-kel összhangban.⁷ Isten üdvösséget akar, az ember feltámasztását Jézus feltámasztásának analógiájára (1Kor 15,26). Az első, a bűneset utáni világban jelenlevő könny, halál, gyász, jajkiáltás, fájdalom nem lesz már többé, mert az első, a bűneset utáni korszak lezáródásával véget ért. Megszűnik minden nyomorúság, amely az emberi bűn következménye volt. *A nagy Babilon pusztulásával az élet hangja szűnt meg, Isten új világának a kezdetével a halál és valamennyi nyomorúságot követő kiáltásnak a hangja némul el, szűnik meg.*

5. v. Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ. A καὶ kötőszó mellőzése nem helyes, mivel új értelmi egység következik, amit a görög szöveg Nestle – Aland 27. kiadása a maga szerkezetével is érzékeltet. Azt is jelzi viszont, hogy a két egység szoros kapcsolatban van az előző részlettel. A Codex Sinaiticus szövegében az εἶπεν helyett λέγει olvasható, vagyis az ige praesens imperfectuma a második aorisztoszi forma helyett. A szövegek többsége és a fordítások is megmaradnak a 2. aorisztoszi forma mellett: „És az, aki a trónon ült, ezt mondta.” *Az üdvtörténetnek a döntő fordulatát Isten maga jelenti be. Ő beszél az 5–8. versben. Isten maga első alkalommal szólal meg. Szava az egész könyv iránymutató kijelentése. Ez a szó megerősíti mindazt, ami az előzőekben elhangzott.* Ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα: „Íme, újjá teremtek mindent.” A ποιέω ige „tesz”, „csinál”, „teremt”. Isten alkotó tevékenységéről van itt szó, a héber קָרָא értelmében.⁸ A καινός: „új”, „újszerű”, „új a megújulás értelmében”, ami a régi megromlott helyébe lép.⁹ Isten kijelentésének hátterében ott van az ószövetségi prófécia (Ézs 43,16-21; 65,17kk). Az Ézs 43,19-hez képest jelentős betoldás a πάντα. *Ez az új nem csak az előző tökéletes megújítását, hanem Isten új teremtői aktusát, Jézus Krisztust hirdeti, akiben és aki által ez az új már megtörtént. Ő az az új, aki a régi megújításának, újjáteremtésének a prototípusa. Ő az az új, aki ugyanakkor a régít, mindent újjá tesz. A vak hitelent, aki egyedül csak a külső világot látja, látóvá, a süketeket, akik csak e világ zajára figyelnek, Isten szavára figyelővé, a magatehetetlen, lebénult*

6 KRAFT, H.: *Die Offenbarung des Johannes*. Mohr, Tübingen, 1974. 264.

7 LOHMEYER, E.: *Die Offenbarung des Johannes*. Mohr, Tübingen, 1970. 166.

8 VARGA, ποιέω, in: VARGA Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Ref. Sajtóosztály, Bp. 1992. 798.

9 VARGA, καινός, in: VARGA, Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Ref. Sajtóosztály, Bp. 1992. 493.

embereket, sántákat járóvá, a halál eljegyzett fiait, az életből kizárt leprásokat tisztává. Isten, Krisztus keresztje alapján, az Ő feltámasztásával a világ színterén jelenvalóvá tette azt az újat, amely azt jelenti, hogy a halálból van életre támadás. A halál le van győzve. Az eszkhaton, az eljövendő világ korszaka a mi korunkban elkezdődött, jelen van, és a mi sírunkra is érvényes az, ami az Ő feltámadásával megtörtént. Az emberiség törekvése Krisztus által nem a megsemmisüléshez vezet, hanem a végérvényes megdicsőüléshez. A kijelentés megvalósulásának a garanciája az, aki ezt a kijelentést adta, a mindenható Isten. Ő, aki kezdetben szólt, és szava nyomán a világ létrejött, a nem létezőkből lét, élet lett, végső szava nyomán a sötétség hatalma alatt lévő, a romlandóság, mulandóság és halandóság jegyében folyó lét változik újjá. Γράφον... „Írd meg!” Ez a parancs az 1,1.11-ben az angyaltól való, az 1,19-ben Krisztustól, a 14,13-ban a mennyből hangzik, a 19,9-ben ismétlődő felszólítást szintén angyal közvetíti, és itt végül Isten, a mindenható Úr szólítja fel az apostolt arra, hogy írja le azt a kijelentést, amit hallott. οὔτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσιν: „ezek az igék igazak, megbízhatóak”. Ez a kijelentés a valóságot, az igazságot tartalmazza, attól az Úrtól való, aki igaz és nem hazudik (Tit 1,2). A könyv tartalmának legfontosabb legitimációja Istentől származik: mindenre kiterjed, teljesen átfogó, mindenkit érintő, reménységet ajándékozó szó.

6. v. καὶ εἶπέν μοι, γέγοναν: szó szerint „megtörténtek” (Pl. 3.). Ahogyan a 16,17-ben a γέγονεν, „megtörtént” a csésészék kitöltésére vonatkozó ítélet véghezvitelére utal (Sg. 3.), úgy itt a γέγοναν (Pl. 3.) a οὔτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσιν megerősítésére szolgál. Azok a szavak, amelyeket mondott, és azok a tettek, amelyeket a látnok látott, mint Isten megváltoztathatatlan akarata, érvényesek. Úgy válnak láthatóvá, ahogyan a látnok már szemlélte. A γέγοναν az igaz beszéd és tett, egyszóval a hiteles kijelentés, az igazság megerősítésére vonatkozó megállapítás, a héber קָרָא körülírása.¹⁰ A γέγοναν Pl. 3. személyű formáját ugyan a Sinaiticus Sg. 1.-re változtatja, szórendi cserét is alkalmazva, ez azonban mellőzendő. A cselekvés eredményéről van ugyanis szó. A cselekvés alanyára vonatkozó kijelentés a hozzá fűződő: ἐγώ εἰμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος meghatározás, amely visszautal a könyv kezdetére. Az szólal meg a könyv végén, aki a mű kezdetén így mutatkozott be. Isten a történelem eredete és célja (vö. 1,8 és 22,13).¹¹ A történelem kezdetén és végén egy személy van, aki Ura, elindítója, meghatározója

10 KRAFT, H.: *Die Offenbarung des Johannes*. Mohr, Tübingen, 1974. 265.

11 DEICHGRÄBER, R.: *Gotteshymnus und Christushymnus in der frühen Christenheit*. Evangelische Verlagsanstalt, Berlin, 1967. 101.

az eseményeknek. A második ἐγώ-val kezdődő kijelentéshez ígéret fűződik: τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. A szomjazó a fogalom konkrét jelentéstartalmán túl spirituális értelemben is szerepel, és az emberi szükséghelyzetben lévők szimbóluma, a hiányt szenvedő, kiszolgáltatott ember állapotára utal (vö. 7,17; Ézs 55,1-3; Jn 4,10.14; 7,37; Jel 22,17). A Krisztus megváltó munkája alapján ingyen, ellenszolgáltatás nélkül nyerheti el a bűn miatt az életnek híjával lévő ember az élet ajándékát (Rm 3,24; 1Kor 10,4). *Tertullianus szerint: „A te véred a Paradicsom kulcsa.”*¹²

7. ν. ὁ νικῶν κληρονομήσει helyett a Koiné-szövegcsalád δώσω αὐτῷ variánst hoz. Jobb a szövegek többségének formája. A kegyelem állapotába kerülés Isten tette, azonban annak értékelése és megbecsülése az Isten Szentlelkének erejét elnyert ember felelőssége. Az győz, aki jól él és nem él vissza Isten Krisztus által elnyert lehetőségével, ellenáll az ellenség kísértésének. Ebben a mondatban megismétlődik a 2-3. részben a hét gyülekezetnek szóló intelem. A szomjazó ingyen kapja az élet vizét, ingyen nyeri el az új életet. Ez a kezdet, a győzelem pedig az a vég, amely az élete során a kísértések visszautasításának a következménye, az Istennel való, soha meg nem szűnő boldog közösség, az örök élet (vö. 2,28; 3,5.21; 14,1).

8. ν. τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις után a Koiné-szövegcsalád καὶ ἀμαρτωλοῖς bővítmenyt ad, a Cézareai szöveg a καὶ kötőszót mellőzi az ἐβδελυγμένοις előtt. A felsorolásban első helyen szerepelnek a gyávák (jelentésárnyalatai: „félénk”, „csüggedő”), ezt követi a hitetlen. Voltaképpen egy bűnkatalógus van előttünk, amelynek első két tagja az élő Istennel szemben tanúsított bizalmatlanságról árulkodik. E katalógus abban különbözik a hasonló katalógusoktól, hogy az elején a gyávaságot és hitelenséget nevezi meg, a végén pedig a hazugságot, amelynek a gyökéretéről származik valamennyi. Mindhárom említett bűn olyanokat jelöl, akik alkalmatlanok a Krisztus melletti hitvallásra. A lista hét tagjából négy a bálványimádáshoz kapcsolódik (vö. 9,20-21), a hazugság mint ősbűn, minden bűn gyökere, összefogja valamennyit. Minden hazugnak azonos az ítélete. Aki hazug, az nem áll meg az igazságban (Jn 8,44). Ahogyan az igazság minden erényt magába foglal, úgy a hazugság minden bűnt (Rm 1,25; Hós 7,13; 12,1).¹³ Minden hazugnak az az ítélet az osztályrésze, amelyben a hazugság atyja részesül cin-kosaival együtt: a tűz tava, vagyis a kárhozat a második halál.

12 TAKÁCS Gyula: *Jelenések könyve*. Kairos, Győr, 2000. 402.

13 BENGEL, J.: *Gnomon II. 2*. Evangelische Verlagsanstalt, Berlin, 1960. 885.

Tartalmi összefoglalás

A régi világ eltűnt. Isten kijelentése a tényt úgy közli, hogy az titok marad. – A bűn következményeként a sötétség ereje által nyomorúságossá lett világkorszak lezárul. Nem Isten vak, pusztító haragjának megnyilvánulása ez a régi, hűtlen világ felett, mert Ő a világ hűtlenségét az egyszülött Fián végrehajtott ítélet alapján megbocsátotta. *Az ítéletes események sorozata azt szemlélteti, hogy Isten végsőkig, minden eszközt bevetve küzd azért a világért, minden emberért, akiket kiváltott a sötétség hatalma alól.* A régi világ megszűntetésének értelme az új teremtésben nyilvánul meg. Jézus Krisztusnak a sötétség ereje felett aratott győzelme új világot jelent, amelyben Isten igazságossága és dicsősége uralkodik. A bűn és a következményeként jelentkező nyomorúság egyszer s mindenkorra megszűnik, nincs tovább. Az új világ tökéletes boldogságot jelentő üzenete a Krisztust követő gyülekezetek reménységét erősíti meg. A könyvnek ez a két része ily módon szervesen kapcsolódik az előző részekhez. E két rész első egysége, a prologusa az első nyolc vers.

Az új ég és az új föld válik itt láthatóvá. Szorosan kapcsolódik ez a látomás Jézus dicsőséges megjelenéséhez, és visszautal a világ ítéletéről szóló látomásra (20,11-15). Amikor a régi világ (1Móz 1,1) eltűnt, Isten egy újat tesz láthatóvá, és hozzáfűzi, hogy a tenger többé már nincs. *Ez az esemény a csúcspontja annak az eseménysorozatnak, amelyre sóvárogva vártak Krisztus követői.* Két dolog lesz nyilvánvalóvá. Az egyik annak a kijelentésnek az értelme, hogy nincs többé a tenger. A tenger ugyanis, mint ahogyan több helyen is, ebben az összefüggésben a sötétség istenellenes és emberellenes erejének a szimbóluma. *Az új ég és új föld mentes a démoni erő hatásától.* Istennek, aki mindenható erejével hozta létre a világot, hatalma van arra, hogy azt, ami annak rontását okozta, megszüntesse, és az új világból kizárja. Üdvtervében ezt ígérte. A prófétai ígéretek beteljesedése történik meg (Ézs 65-66). Az új világban az a szakadék, amely a menny és a föld között volt, megszűnik.

A másik dolog pedig az, hogy *Isten uralma korlátlanul érvényesül népe javára: közvetlen a közössége népével.* A szent város, amelyhez a prófétai ígéretek fűződtek, a mennyből jelenik meg és összeköti a mennyet és a földet, egyesíti Istent a világgal, népével. Jeruzsálem és a templom az üdvtörténet korábbi szakaszában Isten és népe közösségének biztosítását jelentette. Ezt a lehetőséget elvesztette azzal, hogy Krisztus megtérésre hívó szavát visszatartotta és őt keresztre adta, Krisztus követőit üldözte. Jézus a keresztre vezető úton siratja Jeruzsálemet, mert nem élt az általa nyújtott lehetőséggel. Az új Jeruzsálem Isten népének a megszemélyesítője. Ahogyan az új vi-

lág a régi nevét viseli egy döntő jelentőségű, a lényegét meghatározó jelzővel, úgy az új város is. Az új Jeruzsálem esetében is erről van szó, érzékeltetve a kontinuitást és a diszkontinuitást, amely az új és a régi között van. Az új Jeruzsálem mint egy férje számára felékesített menyasszony jelenik meg a mennyből (21,9). Pál apostol a fenti Jeruzsálemet a „mi anyánkknak” nevezi. Ezzel a keresztyén gyülekezetnek az új teremtésben bekövetkező szerepét érzékelteti (Gal 4,26). Az egyház születésével az új teremtés elkezdődött.¹⁴ Jeruzsálem, mint a férje számára felékesített menyasszony, Isten új szövetséges népének a szimbóluma. Jeruzsálem pedig, mint „város” a világnak, Isten minden népének a szimbólumává lett.

A látnok a két kijelentéssel, ószövetségi képekkel megerősíti Isten üdv-ígéreteinek beteljesedését. Ő maga hirdette és vállalta a kezességet arról, hogy amiről úgy látszik, hogy régen elsüllyedt a történelem széles áramlatában, az Ő végtelen kegyelme titokzatos munkája következtében végül célba jut. Az új világban Isten közvetlen jelenléte, közössége valósul meg az emberekkel. A Biblia első könyvének átfogó ígérete, a Noénak szóló első ígéret (1Móz 9,15-17) és az Ábrahámnak szóló kijelentés (1Móz 12,3; 13,16; 15,5; 17,4-6; 22,18) beteljesedése szemlélhető. Ézsaiás próféta által ezt hirdette az Úr: „Kevésnek tartom, hogy Jákób törzseinek helyreállításában és a megmentett Izráel visszatérítésében légy az én szolgám. A pogányok világosságává teszek, hogy eljusson szabadításom a föld határáig” (Ézs 49,6). Az Úr láttatja prófétájával a reményteljes jövőt: „Elöttem hajol meg minden térd, rám esküszik minden nyelv” (Ézs 45,23b; 51,4). Ezeknek az ígéreteknek a beteljesedését hirdeti a mennyei szózat: Isten közössége helyreállt az emberekkel és szövetséges népévé lesznek. Istennek az emberekkel való helyreállított kapcsolatát négy fogalommal jellemzi. Az első kettő a sátor szimbólumához fűződik: Isten sátora az emberekkel lesz. A sátor az Úr jelenlétének szimbóluma. Ő, aki a pusztai vándorlás ideje alatt népe között sátorban volt jelen, majd később Jeruzsálemben, a templomban, most az emberek között jelenik meg. Az idők teljessége korában János a sátorozás fogalmával fejezte ki Jézus testet öltését, földi munkásságára használva ezt a fogalmat. Itt viszont arról szól, hogy Isten közösségben lesz az emberekkel, köztük lesz maradandóan, velük lakik. A másik két fogalom pedig azt fejezi ki, hogy az emberek vele szövetségben lesznek. Ezek a népei lesznek a szövetségesei, Ő pedig Istenük lesz. Ezt érzékelteti Kijelentése, amikor a népekre vonatkoztatja azt a fogalmat, amely a korábbiakban csak Izráelre vonatkozott. Ő nem csak egy népnek, hanem minden népnek az Istene lesz. Minden nép az ő népe lesz.

14 LOHSE, E.: *Die Offenbarung des Johannes*. Evangelischer Verlagsanstalt, Berlin, 1965. 99.

Egyedül Ő van abban a helyzetben, hogy az emberiséggel megszakadt közösségét helyreállítsa. Ő képes egyedül a bűn következményének eltörlésére. Isten Fia magára vette a bűn következményeként az ítéletét. A kegyelmes Isten üdvözíteni akarja a világot. Ez a Kijelentés reménységet ébreszt Izráel és a népek fiai számára egyaránt. – Isten jelenléte népe körében boldogságot, örömet jelent. Megszünteti mindazt, ami a bűnnek, az Isten szavával szemben tanúsított engedetlenségnek a következményeként rontotta meg az életet. Letöröl a szemükről minden könnyet, halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom. Eltörli a halált. Ő, aki Jézust feltámasztotta, az egész világ számára elkészítette az életet. Megszünteti a mi halálunkat is. Halál nem lesz többé. A régi világ a bűn következményével együtt megszűnik, elmúlik. A reményteljes jövőt hirdető kijelentés eszméleti e világkorszak minden emberét, a küzdelmek között élő, időnként és helyenként szenvedést, sőt mártírhálát is vállaló egyházat arra a boldog korszakra, amelyet Isten Jézus megváltó tette alapján minden embernek elkészített.¹⁵ (1–4. v.)

Először és egyetlenegyszer most a könyv végén szólal meg Isten maga, hogy megerősítse az ember számára elkészített új világról, a boldog jövőről szóló kijelentést. Az új világról szóló kép hiteles, a valóságot ábrázolja. Isten – az az Isten, aki dicsőséges országának a trónján ül, vagyis minden hatalmát jelző és kifejező szimbólumát láttatja – mondja, hogy mindent újjáteremt, mindent újjá tesz. „Íme, újjáteremtek mindent.” Ebben a rövid, tömör kijelentésben minden szó fontos. Az „íme” voltaképpen szó szerint „nézd”, figyelj oda nagyon arra, amit mondok, mert sorsdöntő, világméretű, korszakváltást jelentő az, ami e felhívás után elhangzik. Az első felszólítás arra irányítja a látnok figyelmét, akinek a hatalma végtelen, és neki semmi sem lehetetlen. Ő szól, aki minden hatalommal rendelkezik, aki kezdetben azt mondta: „legyen világosság! És lett világosság” (1Móz 1,3). Ő a cselekvés alanya. Ez a cselekvés egészen átfogó, az egész univerzumra vonatkozik: újjáteremtek, újjáteszek mindent. Aki kezdetben szólt, és szava tetté lett, itt a könyv végén most a zárszót mondja ki. Szava az ószövetségi próféciához kapcsolódik (Ézs 43,16-21; 65,17), de azt kiegészíti. Az új, a tökéletesen új Jézus Krisztus, akiben és aki által a mindenható Isten újjáteremtő munkája elkezdődött, megvalósult és mindenre kiterjed. Csak idő kérdése, hogy ez láthatóvá váljék mindenki számára. Az újjáteremtésről szóló Kijelentés Isten szájából a gyülekezetek számára vigasztalást és buzdítást jelent. Isten a látnokot arra szólítja fel, hogy írásban rögzítse kijelentését. Szavai megbízhatóak, igazak. A gyülekezet reménységének valóság az alapja. Ezzel a ki-

¹⁵ LOHSE, i. m., 99.

jelentéssel erősíti azokat a gyülekezeteket, amelyeknek a jelenben még sokféle nyomorúság, üldöztetések között folyik az életük (1,1. 19; 14,13; 19,9). A hiteles kijelentés attól származik, aki a kezdet és a vég (1,8), vagyis minden létező feletti Úr. Ő a teremtő, az uralkodó, az üdvözítő tervét megvalósító Úr. Amit mond, az megtörténik, amit akar, végbemegy (Zsolt 33,9). Ő a garanciája annak, hogy szava hiteles, tehát rá lehet építeni. Csillapít minden szomjúságot azzal, hogy az élet vizét ingyen ajándékozza (Jel 7,17; Jn 4,14; 7,37k). A bűnöst megigazítja Jézus Krisztus megváltó tette alapján. Ajándékozza vég nélkül, nagy irgalmasságából kegyelmét (Rm 3,24). Isten végtelen nagyságát, hatalmát szeretete határozza meg. Ajándéka, amivel az emberek sóvárgását, hiányérzetét, nyugtalanságát megszünteti, senkinek az esetben sem kisebb vagy éppen csekélyebb annál, mint amire valóban szüksége van. Ő önmagát adja, mert minden ember hiányérzete annak a tünete, hogy nincs Istene. A szomjazó, a bűn állapotában lévő, szenvedő embert Isten ingyen részesíti az élet vizéből. Ez megelevenítő, örök életet ajándékozó erejének egyik szimbóluma (Zsolt 42,1-3; Ézs 55,1-3; Mt 5,6; Jn 4,10-14; 7,17; Jel 7,16-17; 22,17). Krisztus, az élő víz ajándékozója, aki a mindenható Istenhez, az élet forrásához kapcsolja az Isten-hiány miatt halál felé sodródó embert. Isten ajándéka az embernek, a küzdő egyháznak egzisztenciális megoldást, örök életet, boldog létmódot ígér (5–6. v.).

Ahogy a könyv elején mind a hét gyülekezeti levél végén Isten üzenete a küzdő és végig hűséges egyház számára ígéretet ajándékozik, úgy itt is (vö. 2–3. részek). Aki győz, örökséget kap, mint ahogyan egykor Izráel ígéretként kapta az ígéret földjét (1Móz 13,14-17; 48,21). Isten népe, a tanítványok öröklik a földet (Mt 5,5). A hűségesek öröksége az Isten királysága (Mt 25,34; 1Kor 6,9; Gal 5,21), az örök élet (Mt 19,29). Akiket fiaivá fogadott Isten, azok Krisztus örökostársai (Róm 8,17; Ef 3,6). Isten a gyermekeit elhalmozza ajándékaival. Aki győz, örökölni fogja mindazt, amit Isten elkészített azoknak, akik Őt szeretik. Az Isten dicsőséges országában való részesedés – ajándék. A kegyelem feltétel nélküli. A győzelem azt jelenti, hogy azzal az új lehetőséggel, amit az ember Krisztus által nyert, jól él. Az győz, aki hűséges marad az élő Istenhez, aki Atyaként oltalmazza és vállalja az ellenséggel, önmaga megromlott természetével és a környezete negatív, életellenes akcióival szemben a küzdelmet abban a tudatban, hogy Krisztus már győzött az Isten-ellenes és emberellenes hatalommal szemben. Isten tehát az embert fiaként fogadja vissza magához és részesíti oltalmazó kegyelmében, megtartó szeretetében, dicsőséges országában. A győzelemhez adja erejét, a küzdő egyház ezzel az erővel lehet győztes. Az egyház Isten iránti bizalmának megtartása és erejének elnyerése alapján lesz részese az örökségnek. Isten legnagyobb ígérete ez: „én Istene leszek, ő pedig a fiam

lesz”. Az Isten családjához tartozás a boldog, soha el nem múló, örök életben való részesevést jelenti (7. v.).

Míg a hűségesek elnyerik az örökséget, a hűtlenekre ítélet vár. Az ígéretek sorozatát figyelmeztetés zárja. Az üdvösség Isten bőkezű ajándékozásának a jele. Ez azonban nem jelenti azt, hogy automatikusan megy végbe, az ember személyes döntése és az Isten akaratára való ráhangolódás nélkül.¹⁶ Ha és amennyiben Isten üdvözítő akarata makacs, konok elutasítással találkozik, az összeegyeztethetetlen az Úr szándékával (Gal 6,19). Ameddig az ember Isten kegyelmi tetteire csak a megromlott élet különböző megnyilvánulásaival válaszol, ami végső soron a hazugságban csúcsosodik ki, magamagát zárja ki az üdvösségből. Egyértelmű tehát, hogy az intés itt, a zárófejezetekben, még erőteljesebben hangzik (22,11. 15. 18-19). Olvasóit és hallgatóit mindenekelőtt a gyávaságtól inti. Aki az igaz utat megtalálta, annak mindenféle hamissággal erőteljesen szembe kell szállnia. A vigasztaló, bátorító szó azokra érvényes, akik szakítottak a gonosszal, mert az ítélet szempontja nem a gonoszság igazolásának az alkalma. A bűnök felsorolása a hazugságban csúcsosodik ki, összhangban a hazugság atyjával, mint ahogyan minden keresztyén erény az igazságban, összhangban azzal, aki az igazság: Krisztussal. A gyülekezeteket hűségre buzdító intés szólal meg az ítéletről szóló figyelmeztetésben, amely súlyos, azonban elkerülhető Krisztus által, aki győzött, és ebben a győzelmében részesíti mindazokat, akik benne hisznek és hozzá hűségesek. Az ítélet súlyosságára való eszméltetés intelem minden ember számára: „légy bátor és győzz!” (8. v.).

¹⁶ BRÜTSCH, Chr.: *Die Offenbarung Jesu Christi*. III. Zwingli, Zürich, 1970. 35.

MEDITÁCIÓ

Isten új világa – az új világ embere

Az új világ Isten újjáteremtő munkája. Aki kezdetben az eget és a földet teremtette, és a bűneset után sem hagyta magára az embert, hanem a bűne ellenére kegyelmének jele nagyobb volt, mint bűnének ítélete. Az idők teljességében megalapozta újjáteremtő munkáját, véghez viszi mindennek az újjáteremtését. Ő, aki kezdetben azt mondta, hogy legyen világosság, és lett, az idők teljességében Krisztus kereszttáldozatának „elvégeztetett” szava alapján véghez vitte a világot megrontó gonosz feletti győzelmét. Láttatja és hirdeteti azt az új világot, amely a régi helyére úgy lép, hogy Isten új világában nincs többé a gonosznak helye. – Az ellenség Krisztus győzelmével kizárattott a mennyből, mégis, legyőzöttként ugyan, de jelen lehetett a földön. Isten új világának, az új égnek és az új földnek a megjelenésével azonban megszűnik minden lehetősége. *Isten új világa, az újjáteremtett világ az újjáteremtett ember életének kerete.* Isten közvetlen közösségben lesz az emberekkel, ők pedig népei lesznek. Megvalósul a közvetlen közösség Isten és az emberek között. *A hit látássá válik, a reménység beteljesedik, a szeretet pedig kiteljesedik.* Isten közvetlen közelében semmi nem lesz abból, ami az emberi létet nyomorúságossá, siralmassá, keservessé tette. Nem lesz semmi, ami a bűn következményeként volt jelen az emberi életben. Nem lesz halál, sem gyász, sem fájdalom. Isten boldog Isten, és az ember az Ő boldogságában részesül, a közvetlen közelében. Isten új világa a boldog élet lehetőségét kínálja és hozza el az emberek számára. Isten új világának az embere boldog ember, szabad ember, az örök élet részese. Isten ilyen jövőt szánt és készített a népek, minden nép számára.

Isten új világa eljövételének, az újjáteremtő munkája megvalósításának a garanciája Isten személye, a kijelentése, a szava. Ő szólal meg a könyv végén, aki hatalmát láttatja. Ő szólal meg, akinek semmi sem lehetetlen. Ő, akinek a léte átöleli a kezdetet, aki jelenvaló, és aki a végnek is Ura. A szava ez: „Íme, újjáteremtek mindent.” Ő, aki minden lehetőség Ura, az élet Ura, minden teremtményének a javát, az életét akarja. Az élet lehetőségét nem tartja meg magának, nem is csak egy szűk rétegnek szánja, hanem minden nyomorúságos, válságos helyzetben lévő embernek, az egész világnak. *Isten a világ üdvösségét, minden ember javát akarja.* A szomszárónak, vagyis az élethez szükséges víz híjával lévő embernek ingyen ajándékozza azt, amire az életéhez szükség van. Ingyenvalóvá tette azt, amit az ember a maga lehetőségei alapján egyáltalán nem tudott volna elérni. Ingyen ajándékozza a vele való közösséget Krisztus áldozata alapján. Ingyen teszi elérhetővé azt a boldog életet, az örök életet minden embernek.

Ismered-e Istennek a hatalmát, jóságát, ingyen felkínált ajándékát? Ismerd meg és élj vele!

Isten új világának részese az, aki győz. Azt jelenti ez a figyelmeztetés, amely a könyv elején is elhangzott a hét gyülekezeti levélben, hogy az Isten által ajándékozott lehetőséget megbecsüli, él vele, és nem él vissza Isten kegyelmével. Az győz, aki mindvégig kitart Krisztus mellett, a hitre jutás, az iránta való bizalom nem rendül meg a kísértések idején sem. Az győz, aki minden szinten részt vesz e jelenvaló világban az önző életforma elleni küzdelemben. Az győz, aki Isten rendjének megfelelően őt dicsőíti és az emberek javát szolgálja.

Aki nem él Atyánknak Krisztusért ajándékozott kegyelmével, hanem kitarthat a maga gyáva, hitetlen, istentelen és embertelen életformája mellett, az önmagát zárja ki Isten új világából. Ne tegyük! Isten nem megijeszteni, hanem megmenteni akar minden embert, azért kell megírni és terjeszteni a szavát, ígéretét és figyelmeztetését jelentő üzenetét. A szava hiteles, kijelentése megbízható. Higgyünk neki, bízunk benne, és erre indítsuk családunk tagjait, barátainkat és mindenkit, akivel kapcsolatban vagyunk! Isten új világában mindenki számára van hely. A lehetőség adott, a figyelmeztetés felelősségre int.